

rodoslovja z ozirom na korist in škodo naravnih sil. Ne bo napačno posvetiti pozornost tudi onim svetovnim telesom, ki jih vidimo s prostim očesom. Samoobsebi se ume, da samo najpotrebnejši. Res je, da sodi to bolj k zemljepisju nego k prirodoslovju, toda jaz bi si želel to v tem razpredelku. Cepljenju las in moralizovanju se ognimo povsod!

Oddelek ročnosti bo moral imeti štiri razpredelke. V prvem razpredelku bo nanizana snov iz telovadbe z ozirom na požlahtnenje dreves in trt. Pozabiti se ne bo smelo snaženja dreves, popravljanja orodja, pripravljanja gnoja, snaženja živine, dela v vrtu, na travniku, na polju, na pašniku in v gozdu. V drugem razpredelku bo nanizana snov iz risanja z ozirom na črteže hiše, gospodarskih poslopij, vrta, posestva in magari tudi jugoslovanskih ornamentov z ozirom na narodno obrt. V tretjem razpredelku bo nanizana snov iz ženskih ročnih del z ozirom na pletenje nogavic, šivanje perila in krpanje perila in obleke. V četrtem razpredelku bo nanizana snov iz petja z ozirom na najlepše narodne pesmi.

Ne trdim, da je načrt brez napak. Tem bi se končno odpomoglo potom treznega razmišljanja. Trdim pa, da je v tem načrtu nekoliko dobrih migljajev. Po teh in enakih migljajih skrbno sestavljena knjiga bi res dihala življenje. In novega življenja je treba našemu narodu, ako nočemo, da nam umre duševno. Narod brez duševne naobrazbe je jetičen. In jetika je huda bolezen. Izgovori radi obsežnosti in stroškov ne veljajo. Brez obsega in stroškov ne bo uspeha. Bolje nič, nego pa polovično delo. Knjiga za ponavljalne šole bo morala biti obenem tudi zvezda vodnica k primerni duševni naobrazbi slovenskega naroda. V vsaki slovenski hiši bo morala ležati vsaj po ena v vseh izdajah na polici in kazati še poznim rodovom, kako je napredovalo človeštvo in z njim tudi slovenski narod.

Nečuvemo!

Svojim očem nismo verjeli, ko smo čitali te dni v „Edinosti“, da je tržaški deželni šolski nadzornik Perschinka — rodom Čeh, po mišljenju strasten Nемеc — doposlal ravnateljem goriških srednjih zavodov ukaz, ki z njim prepoveduje slovenskim dijakom odsedaj dalje vsako obiskovanje predstav v goriškem „Trg. domu“. Dalje je dijakom strogo prepovedano, posluževati se knjižnice „Narodne Prosvete“! Tudi časopisov ne smejo več čitati; sploh jim je zabranjeno posluževati se vsakega izobraževalnega sredstva, ki se nudi dijakom v „Trgovskem domu“. Tako so n. pr. dijaki dobivali pouk v klavirju, na goslih. To vse je sedaj prepovedano!

S tem činom se je nadzornik Perschinka pokazal avtokrata najtrše vrste, ki ne respektuje niti intencij ministrstva. Glasbeno društvo v Gorici dobiva celo podporo od vlade v namen, da poučuje mladino v glasbi!

Verjetno pa je, da je samodržcu Perschinki došla vzpodbuja iz Gorice za ta čin srednjeveškega nasilja. Od kod? Kdo ima interes na tem, da se vzkrači slehrni svobodni dih dijakom, ki niso po godu kaki — politički stranki?! Onim faktorjem naroda slovenskega, ki žele napredka in razvoja naše slo-

venske mladine, ki jim je na tem, da si le-ta širi obzorje in se usposablja za poznejše delo v javnem življenju, pa je sedaj v neizogibno dolžnost, da ne opuste nobenega sredstva v namen, da pridemo na jasno glade v z r o k o v ukazu Perschinke in da se temu fanatiškemu Nемеcu pokaže, da še ni absoluten vladar nad našo mladino v našem, doslej še nenemškem Primorju!

Od onih faktorjev, ki stoje nad nadzornikom Perschinko in ki jim je ta mož odgovoren za svoja dela, zahtevamo najodločnejše, da priobčijo javnosti tista dejstva, ki z njimi opravičuje Perschinka to svojo skrajno reakcionarno odredbo. Pove naj nam se, toda ne v splošnih frazah, ampak na podlagi konkretnih podatkov, jeli morda trpela potrebna disciplina, ali je morda trpel napredek dijakov v šoli zaradi tega, da so se goriški dijaki posluževali zgoraj navedenih sredstev v pospeševanje svoje splošne znanstvene in socialne naobrazbe in v širjenje svojega obzorja?!

Kdor kaznuje, naj tudi pove, zakaj kaznuje! Le tedaj, ako se je dokazalo, da je bila kazen opravičena, doseže poslednja svoj dobri namen. Zavest pa, da se je kaznovalo po krivici, je strup za mlada srca — strup, ki razjeda in kvari.

Z ukazom Perschinke se omeja vsaka svoboda dijakov, in to je vsekako huda, stroga kazen. In če se opravičenosti te kazni ne dokaže na jasen in nedvomen način, če se pokaže, da je to le šikana, ki ima svoj izvor v narnarnem ali političkem antagonizmu, potem imamo posla z atentatom na humaniteto in na vsa načela zdrave in moderne pedagogike.

Ravno sedaj kriče Nемеci — in pozivljajo pri tem na sodelovanje tudi nenemška plemena — za svobodo pouka, za svobodo vede, za svobodo dijaštva! Tu pa nastopa Nемец, ki hoče dijaštvo nenemške dežele kovati v verige in zabranjuje učeči se mladini, da bi se v svoje izpopolnjevanje posluževala tistih sredstev, ki jih more dobiti izven šole! Poznamo mišljenje in čuvstvanje gosp. Perschinke, a poznamo tudi političke in strankarske razmere na Goriškem. S polnim prepričanjem domnevamo torej, da vzrokov v rečenem reakcionarnem ukazu ni iskati ne v pedagoških ali didaktičkih pomislekih, niti ne v skrbi za moralo in disciplino. Vzroki prihajajo marveč z narodno-politiškega polja! Oni ukaz je posledica političkega zistema — služiti ima političkim intencijam!

Zato pa se ta ukaz dviga iz okvira stvari notranjega dijaškega življenja in prehaja na polje vprašanj, za katera se more in mora zanimati vsa javnost.

Zaradi čudnih narodnostnih in političkih razmer v naši državi je že prešlo v pregovor, da je pri nas vprašanje vsake šole — politikum. Znano mišljenje nadzornika Perschinke in sedanjim politički kurs v Avstriji ne dopuščata nikakega dvoma, da je ta reakcionarni ukaz — politikum prve vrste.

Zato mu tudi naši politiki morajo posvetiti svojo pozornost in nesmejo dopuščati, da bi naše srednje šolstvo postalo pašalik ultranemškega Perschinke!

Ne zabite

„Učiteljskega konvikta!“

Nasveti učiteljicam na kmetih.

Neki šolski nadzornik na Francoskem daje nekoliko nasvetov vašim učiteljicam. Iz teh besed je razvidno, kako razumeva on skupno delovanje teh kulturnih delavk. Smatramo za primerno, da te nasvete ponovimo na tem mestu. Prizadevajte si, svetujte ta nadzornik, napraviti iz malega svojega gospodarstva nekaj zgled za posnemo večjim gospodarjem v občini — kar se tiče reda in snage. Ne bojte se sprejemati v stanovanju deklic, obiskujočih šolo. Te bodo občudovale red, ki vlada v vašem stanovanju, hvalile vašo okusno uredbo ter si prizadevale, da vas posnemajo. Prizadevajte si, da zbudite v njih veselje do domačih opravkov; pokažite jim, na kak način se mora vse delati v dobro urejeni hiši. Razgovarjajte se z materami preprosto in presrečno. Naj vam ne bo žal nasvetov, ki jih pa morate deliti brez pedantstva v zadevah higijene, kuhinje, likanja in glade obleke sploh. Ako je katera izmed vaših učenk bolna, jo obiščite in posadite si jo na kolena ob času oskrbovanja. Pritecite vsekdar na pomoč na ta način ondi, kjer morete prinesiti olajšavo v fiziškem uboštvo ali potolažiti navno siromaštvo.

Ne skrivajte svojih nazorov, ki naj postanejo dobra in koristna hrana otrokom in staršem! Poleg razumne učiteljice naj govori iz vas vsekdar žensko srce, zakaj srce je v tem oziru najboljši delavec. Čemu naj bi se sramovale, ko bi vas učenke videle z otiračo ali metlo v roki? Čemu zapirate okna ter spuščate zavese, kadar likate perilo ali pomivate posodo? Ali si mar prizadevate, pozvedeti za slehrno staro žensko, ki v vasi potrebuje vaše pomoči? Ali pomagata malemu, ubogemu otroku? Preprosto sedajte čim najpogosteje pri vratih kmeta na leseno klop in se razgovarjajte z materjo in hčerko o njih domačih zadevah. Uloga vaške učiteljice ni omejena samo na šolsko sobo. Njena dobrodejna, odgojevalna delavnost se mora pojaviti okrog nje, mora prešiniti v rodovine. Tu očividno visoka olika ne opravi ničesar. Kakršna tudi je naša nadarjenost in naše izpričevalo, ali se mar moremo hvaliti, da zaradi teh dveh izpremenimo občino v nekakšno učeno akademijo? Nasprotno, največji vpliv pravosti moremo razviti s svojim zgledom, s svojimi žrtvami, s svojo skromnostjo! Z eno besedo: tu je treba predvsem drugim budne skrbi in ljubezni do naroda.

Tako francoski nadzornik. Nemara, da se ti nasveti ne bodo dali vsi uveljaviti in tudi ne povsod prilagoditi pri nas, toda na splošno je ta stvar vredna omembe in je na svojem mestu, zakaj dokaj je vaših učiteljic, ki zaradi svoje napačno razumevane višine in slabo razumevanega poslanstva omejujejo svojo delavnost le na šolsko sobo, ne hoteč se v ostalem udeleževati nikakršnega posla v domačih zadevah svojih učenk in njih mater. Iz šole med narod! Ta ukaz velja tudi učiteljicam!

Od česa je odvisen uspeh učitelja?

Kakor tudi ima strokovnjaška priprava učitelja visok pomen ter je treba le obžalovati, ako se kdo ne more ponašati s teoretičkim in

praktičkim znanjem pedagogike, je treba vendarle priznati, da nimajo nič manjši pomen o se b n e v r l i n e, ki ustvarjajo okrog učitelja nekogotovo navno atmosfero, ki je za njegov razvoj bodisi koristna ali tudi nekoristna. Zanimive opombe v tem predmetu je izrekel Karel Litte, eden izmed ameriških pedagogov; nekoliko posnetkov navajamo tu.

Trije vzroki so, ki zaradi njih učitelju njegov uk ne gre po sreči, in prvi izmed teh je s l a b a v o l j a. Ničesar ni bolj zopernega in otožnega, kakor pogled na učitelja, ki se rad vjeda in huduje, čigar nestrpnost in neprestano nezadovoljnost mora okušati ves razred. Kdor hoče, da bi njegovo delo obrodilo sad, mora ob času tega dela pozabiti na lastne križe, in ako je njegovo slabo voljo smatrati kot posledica njegove bolehnosti, pa je mora zmagati z vsemi svojimi močmi. Slaba volja, ki se prinese z doma, se ne sme razbijati na učencih.

Dalje prihaja zbežanost, ki pridobiva dve obliki: ali se bega učitelj, ki ne razume tega, kar predava, ali pa se begajo učenci zaradi preveč visokih in ne dovolj jasno načrtanih zahtev. Le samo oni učitelj ima vpliv na učence, ki se zna v slehrnem položaju urno zorientirati ter izbrati samo to, kar je prilično in potrebno, ki nadvlada razlagano snov.

Končno pripada k razlogom, ki ovirajo uspeh, tudi raztresenost, razpršenost misli, ki te odvrta od poglavitnega predmeta razlage. Naloga učitelja je: ohraniti v svojih rokah krmilo nad pozornostjo učencev in tekem znanja; torej ne sme privoliti v to, da bi učenci krenili stran od predmeta, obenem tudi pod vplivom mimoletno se vrivajočih misli otročjih vprašanj!

Ako hočeš biti dober učitelj, moraš imeti do učencev sočutje, ki pa vendar nima nič skupnega z občutljivostno slabostjo. To sočutje nam pomaga do tega, da razumemo naravo otrokovo; odkriva njegove pomanjkljivosti zaradi tega, ker jih hoče poboljšati; poišče sposobnosti in vrline, ker jih hoče razviti, ono kaže, kaj je primerno in kaj zopet ni primerno povedati otrokom, v čem jim je potrebno blažeče prizanašanje ter iskrena izpodbuja ali pohvala. Dalje potrebuje učitelj vere, in sicer dvojnotere vere; vere v samega sebe ter v dober uspeh vzgoje in izobrazbe, ki se hoče veepti učencu, kakor tudi vere ali zaupanja v učenca, ki mu deli to izobrazbo. Brez te vere učitelj nikdar ne doseže zaželjenega vpliva.

Končno se obrača Litte naravnost k učitelju z dvema nasvetoma, ki pa se morda utegneta zdeti komu nasprotna. Prvi svet se glasi: **Bodite sami svoji!** Bodite sami svoji, ogibajte se predsodkov v odnosu do učencev; ne trudite se, kazati se pred njimi za boljše ali slabše nego ste v resnici; ničesar ni namreč bolj smešnega nego to, da se učitelj pretvarja ali da hoče delati vtisk.

Drugi svet pa se glasi: **Ne bodite izključno sami svoji!** Znajte se ponižati ter se trudite, da se spoprijateljite z dušami in razumom učencev; naučite se jih navajati k dobremu in žrtvujte njih vrlinam svojo lastno všečnost in naklonjenost. Na drugi strani morate znati pospeti se nad to, kar ste dandanes. Dokažite na samem sebi, da ste danes plemenitejši, nego ste bili včeraj, boljši nego ste bili pred enim tednom, krepkejši in zvestejši svojim idealom nego poprej in ne odjenjajte v koprenju po njih uresničenju — ne le zgolj v besedah, marveč tudi v dejanju, z lastnim življenjem!

Vesti iz Istre.

Znano je vsem tovarišicam in tovarišem Istre, da je naš deželni zbor v svojem predzadnjem zasedanju v mesecu decembru pr. l. sprejel nov deželni šolski zakon. Ko je bil pa pozvan v prošlem mesecu marcu t. l. na kratko, za ta deželni zbor zadnje zasedanje, so prenaradili naši deželni poslanci tudi zakon o volilnem redu. Prvi kakor tudi drugi nista za nas Slovane, dasiravno smo v večini, bogve kako pravična. No, za sedaj vzemimo to, in prihodnost nam prinese kaj boljšega — to vsaj upajmo. Zakon o volilni reformi, dasiravno je bil sprejet kasneje, je vendar danes že sankcioniran, medtem ko zakon za izboljšanje naših gmotnih razmer se še sedaj potika po predalih raznih ministrstev; vrata v dvorno pisarno niso še zanj odprta. Čemu? Vsak od nas se vpraša o tem, a nihče ne ve pozitiv-

Dalje v prilogi.

Pole! orgle bote vlekli
Kadar jih jeft fhpilov bom
Inu v turen k men pertekli
Kadar treba bo: Bom, bom.

10.
Vsadnih ljube otrozhaje
Jeft tako nagovarim,
Pridte k meni, de vaf braje
In pifaje nauzhim,
Kir bo jabuk doft pernefu
Ta bo dobro glavo imu,
Al sa lafe ga bom trefu
Kir bo prasen k men perfhu.

11.
Moje dobro sadershaje
Bo vřim farmanam v isgled,
Pitje, flandraje, kvartaje,
Tejga nemorem terpet.
She nkol nejfem piu jeft vina
In ga ne bom nikdar vezh,
Ko pak bo kaka botrina
Satu nemorem perfezh!

12.
Vřako uro nu minuto
Bom vam na Piketu stau,
De bi jeft, vezhna sřeta
Od vaf fhtole kaj nabrau.
Torej h kerftu rad nofite
Szer ne bo otrokov nez; —
Ali tudi radi mrite
Ker je vaf taku prevezh.

13.
Koderkol bom stau in hođu
Tam bom smirej Arje peu,
Zhe b' mi ufta kdo samafhu
Bom pak zhes ufhefa peu,
Vřak nedel bo druga peiffem
Vřak nedel bo novi marfh,
Torej rad hodite lefem
Ker fe snajde vafh tovarfh.

14.
Kaj ne da je bla ta peiffem
Prov, prov lejpa lub kristjan?
Sdej pak ne grem prej od lefem
Dokler vam ta řvřt ne dam:

Vři vkup na kolejnah stujte
In osrite fe v nebu,
S mano sadni řhtikelz puje
Na to Arijo taku:

15.
„Zeu fvejt nejma tazga Prima
Kakor je Naboreta;
Sřezhna fara, ktera ima
Tazga gospod Shumofhtra.
Pedefet lejt řhe shiveti
Daj Bog nafhmu Shumofhtra
Inu zhes řtu lejt vzeti
Od naf farmanov flovu.“ —

To Peiffem je sloshou, komponirov i na to visho ali Arijo gor postavou:

FRANZE ZEPEZ,
Shkozjanfki Shumofhtra, kakor tudi meshnar,
tejga 8. Novembra v tejmu lejtju 1775.

Finis oder Ende
Bie froh sind meine Hānde,
Kdor sna komponirat taku
Ta je imeniten mozhnu.